

З іншого боку така активна волонтерська діяльність сприяла професійному зростанню майбутніх вчителів фізичної культури, спонукала студента до нового бачення професійної підготовки, спрямовувала його на потреби людини й держави. Соціальне й педагогічне значення проблеми полягає у підготовці висококваліфікованого фахівця який у своїй майбутній професійній діяльності здатний поєднувати глибокі фундаментальні теоретичні знання і практичну підготовку, володіти гуманістичними та моральними якостями, відповідально та творчо ставитися до справи, яку він виконує. Волонтерська діяльність у студентському середовищі, допоможе ефективному впровадженню у майбутньому здобутих знань, сформованих умінь і навичок в організації волонтерства в галузі фізичної культури і спорту в практику роботи шкіл.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Данилко М.П. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів фізичної культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 24.00.02 / М.П. Данилко. – Луцьк, 2000. – 19 с.
2. Соловьева Т.В. Изучение мотивов к участию в волонтерской деятельности у студентов, обучающихся по специальности «Адаптивная физическая культура» / Т.В. Соловьева, Г.Г. Лукина, Н.Л. Петренкина, А.Е. Коробов // Физическая активность подрастающего поколения и взрослого населения России: вовлечение в физкультурно-спортивную деятельность: матер. науч.-практ. конф. – СПб: СПбНИИФК, 2010. – С. 102-104.
3. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. / Л.П.Сущенко. – Київ, 2003. – 46с.
4. Волонтерство: poradnik для організатора волонтерського руху./ Укл.: Лях Т.Л., авт. кол. О.В.Безпалько, Н.В. Заверіко, І.Д. Зверева, Н.В. Замовець. – К.: ВГЦ «Волонтер», 2001р. – 176 с.
5. Вороніна Клуб дає можливість людям розкритися / Т. Вороніна, Т. Науменко // Дитячий садок. – 2004. – № 41. – С. 10.
6. Заверико Н.В. Основи управління діяльністю волонтерів: посібник для керівників волонтерських груп та програм / Н.В. Заверико. – Запоріжжя, Прогрес, 2004. – 25 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Маркова Олена Віталіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання, заступник декана з навчально-виховної роботи факультету фізичного виховання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: виховання здорового способу життя учнівської та студентської молоді засобами фізичної культури.

УДК 37.017.4:331.101

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ КУЛЬТУРОТВОРЧОГО ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Тетяна МАЧАЧА (Київ)

Постановка проблеми. Глибинні зміни, що відбуваються у світі зумовлюють загострення інтересу до організаційного типу проектно-технологічної культури як феномена самозбереження людства і процесу творення світу, а також до питання творчості як рушійної сили розвитку означеної культури.

Сфера виробництва високотехнологічної епохи висуває нові вимоги до сучасного працівника. Вона вже не потребує лише технократичних виконавців, натомість, гостро потребує творчих зусиль робітників – компетентних фахівців, спроможних на професійну мобільність, готових до інноваційної діяльності, ефективної взаємодії.

Зміни в суспільстві та освіті перебувають у тісному взаємозв'язку. Саме тому, метою сучасного трудового навчання є формування технологічно освіченої особистості, підготовленої до самостійного життя і активної перетворювальної діяльності в умовах сучасного

високотехнологічного, інформаційного суспільства для реалізації творчого потенціалу учнів [3].

Для досягнення означеної мети необхідно з'ясувати низку питань стосовно реалізації творчого потенціалу учнів, бо саме це є тим, що зумовлює спрямування сучасного змісту трудового навчання як на рівнях розробки навчальної програми, підручників, робочих зошитів, посібників, методичних рекомендацій, так і на рівні педагогічної дійсності й особистісного розвитку учнів.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти проблеми розвитку творчих здібностей учнів у процесі навчання, зокрема, трудового навчання висвітлені у працях знаних психологів та педагогів, зокрема, в працях В. Андрєєва, В. Барко, І. Волощука, В. Моляко, О. Музики, В. Рибалка, О. Савченко, Н. Слюсаренко, А. Терещук та ін.

Проте донині є потреба у з'ясуванні механізмів і педагогічних умов реалізації творчого потенціалу учнів у процесі сучасного, проектно-технологічного трудового навчання. На часі актуальною залишається проблема з'ясування співвідношення структури розвитку здібностей учнів і загальної структури проектно-технологічної діяльності.

Формулювання мети статті. З'ясувати механізми розвитку творчих здібностей учнів у процесі трудового навчання відносно структури проектно-технологічної діяльності як фундаментального об'єкта змісту сучасної технологічної освіти.

Основна частина. Не зважаючи на певні «деформації» освітньої політики в різні історичні періоди, а саме: явна перевага колективу над особистістю, технократизму над гуманністю, репродуктивної діяльності над творчою, раціонального над емоційним, прогресивна педагогічна думка завжди прагнула до досягнення гармонії людини з навколишнім середовищем, з іншими людьми, з самою собою. Досягнення таких цілей зумовлює потребу ціннісно-сміслового творчого розвитку особистості.

Українські педагоги початку ХХ ст. А. Вербицький, Т. Лубенець, Я. Чепіга, П. Христіанович, В. Фармаковський та ін. розглядали працю як окремий предмет, який дає змогу виявити дитячу особистість, формувати духовні й тілесні сили, розвивати розум й естетичні смаки.

Український педагог Я.Ф.Чепіга у своєму авторському документі «Проект української школи» (1913 р.) значне місце відводив ручній праці, яка повинна стати «головним двигуном у розумовому розвитку». Він застерігав від перетворення праці в чисто механічну, копіювання за шаблоном і доводив, що на уроках ручної праці повинні культивуватися творчість, фантазія, розум і воля. Завдяки ручній праці дитина «повинна здобути певність руки, ока, м'язів, навчитися міркувати стало і певно, а також уміти обернути ідею в образ, а образ в модель» [6, с. 22].

Далі ці ідеї розвинули і в значній мірі реалізували на практиці видатні українські педагоги В. Сухомлинський, О. Захаренко, І. Ткаченко. Організована Іваном Гуровичем Захаренко в Богданівській школі навчально-продуктивна діяльність ґрунтувалася на гуманних стосунках вчителів і учнів, на врахуванні інтересів особистості, її свободі творчості. Він наголошував на необхідності добору видів праці з врахуванням віку, здоров'я, індивідуальних особливостей учнів як обов'язкової і вирішальної умови розвитку їх

природних здібностей, пізнавальних інтересів [5].

Зрозуміло, що особистісно орієнтована, культуротворча концепція сучасного трудового навчання ґрунтується на провідних ідеях та прогресивному досвіді вітчизняної і зарубіжної педагогіки гуманізму. В її основу покладено визнання самоцінності кожного учня, створення умов для реалізації його творчої предметно-перетворювальної діяльності у процесі трудового навчання. Знання, вміння і навички не є самоціллю, вони необхідні учням як засіб самореалізації і самовизначення.

Змістово-процесуальною основою сучасного трудового навчання в основній школі є проектно-технологічна діяльність, яка за своєю сутністю є творчою діяльністю. Навчальний проект як завершений цикл проектно-технологічної діяльності спрямованої на вмотивоване одержання очікуваного результату у визначеній часовій послідовності, освітнім продуктом якої є поетапно виготовлений особистісно й соціально значущий виріб, змістове наповнення матеріалів портфоліо тощо та рівень сформованості проектно-технологічної предметної компетентності учнів [1, с. 122] стає засобом розвитку їхніх творчих здібностей та реального впливу на соціальність.

Творчі здібності учня ми розглядаємо як максимальний прояв його природних, діяльнісних та особистісних здібностей, які характеризують особистісні якості, креативні установки [7, с.263], що спрямовані на створення індивідуальних освітніх продуктів.

Творчий потенціал особистості учня, ідеї, які він продукує можуть бути реалізовані в процесі трудового навчання на основі:

- оволодіння певними знаннями, уміннями, операціями проектування, технології виготовлення виробів та адекватного самоцінювання освітніх результатів;

- формування мотивації самоактуалізації, особистісних інтересів, які можна і треба узгоджувати з соціальними.

Розглянемо співвідношення структури розвитку здібностей учнів і загальної структури проектно-технологічної діяльності [2, с. 62] (схема 1).

Відразу варто зазначити, що науковці Асоціації гуманістичної психології, зокрема Л. Виготський, А. Леонт'єв, Д. Леонт'єв, А. Маслоу, С. Рубінштейн, В. Шадриков стверджують, що кожна людина, не залежно від віку, рівня освіти, стану здоров'я наділена здібністю до самоактуалізації (здійснення свого творчого потенціалу), кожна людина від природи має загальні здібності та є інтегрованим, самоцінним цілим.

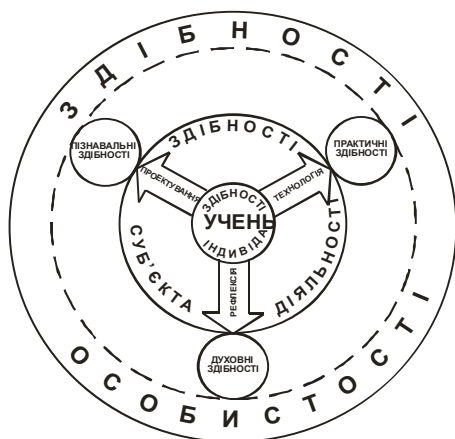

Схема 1. Модель співвідношення структури розвитку здібностей учнів і загальної структури проектно-технологічної діяльності

С. Рубінштейн вважає, що «здібність – це складне синтетичне утворення, яке має такі якості, без яких людина не була б спроможна до будь-якої конкретної діяльності, і властивостей, які лише в процесі певним чином організованої діяльності виробляються». Вчений стверджує, що «розвиток здібностей здійснюється за спіраллю: реалізація можливостей, які представляють здібність даного рівня, відкриває нові можливості для розвитку здібностей більш високого рівня» [4, с. 536].

Отже, вчитель у своїй професійній діяльності має чітко усвідомлювати й враховувати те, що кожен учень має *індивідуальні природні здібності (здібності індивіда)* та індивідуальний освітній досвід ще до залучення його до проектно-технологічної діяльності, яка є реальною умовою для розвитку природних, діяльнісних і особистісних здібностей. Ці здібності є однією з внутрішніх детермінант культурного розвитку конкретного учня. Будь-яка діяльність засвоюється на основі природних здібностей індивіда, які в свою чергу розвиваються відповідно до вимог цієї діяльності.

Стає зрозумілим, що залучення учнів до процесу проектно-технологічної діяльності сприяє розвитку їхніх спеціальних діяльнісних здібностей – *здібностей суб'єкта діяльності*, які реалізують означену діяльність.

Життєвий цикл проектно-технологічної діяльності будується на триєдності його фаз: проектування (як засобу створення навчального проекту); технології (як засобу практичної реалізації проекту); рефлексії (як засобу вироблення адекватної оцінки власної діяльності, духовно-ціннісного усвідомлення її смислу, основ і наслідків). У взаємозв'язку зі структурою означеної діяльності, діяльнісні здібності – це природні здібності індивіда, які набули рис оперативності під впливом вимог

даної діяльності і, які зумовлюють індивідуальний стиль діяльності.

Оскільки, освітні продукти проектно-технологічної діяльності учнів можна розділити на зовнішні – поетапно виготовлений особистісно й соціально значущий виріб, змістове наповнення матеріалів порт фоліо тощо та внутрішні – рівень сформованості проектно-технологічної предметної компетентності учнів, їхнього культурного розвитку, то і здібності можуть належати до різних предметів і поділятися на: здібності суб'єкта діяльності та здібності особистості, які тісно взаємопов'язані між собою. Зауважимо, що в особистісно орієнтованому процесі трудового навчання внутрішні освітні продукти є пріоритетними над зовнішніми.

Відповідно до основних структурних компонентів проектно-технологічної діяльності *здібності особистості* можна умовно поділити на такі три групи (схема 1):

- здібності, що визначають успішність операцій проектування – пізнавальні (інтелектуальні) здібності;
- здібності, що визначають успішність операцій технології (виготовлення виробу) – психомоторні, практичні (вольові) здібності;
- здібності, що визначають успішність операцій рефлексивної діяльності та партнерської взаємодії з іншими – духовні (емоційні) здібності.

Для більш глибокого розуміння шляхів розвитку творчих здібностей учнів, сформулюємо актуальне нині поняття: «проектно-технологічна компетентність» – це набуті учнями у процесі трудового навчання особистісні якості, певний рівень здібностей, досвід проектно-технологічної діяльності, що забезпечують готовність і здатність успішно застосовувати знання, уміння, способи діяльності стосовно реальних об'єктів діяльності.

На моделі (схема 1) показано, яким чином через педагогічний феномен технологічної освіти – проектно-технологічну діяльність, її основні структурні компоненти відбувається розвиток діяльнісних та особистісних здібностей особистості, а також особистісно значущих якостей-компетентностей.

Розуміння сутності завдання розвитку та максимального прояву природних, діяльнісних і особистісних здібностей учнів у процесі культуротворчого трудового навчання дає змогу вчителю сконцентруватися на створенні оптимальних умов для реалізації потенціалу творчої перетворювальної діяльності, надання їй цілісності й завершеності.

Особлива важливість розвитку зазначених здібностей полягає в тому, що їхній розвиток дає

змогу встановити особисту й соціальну самоідентифікацію, адекватно самовизначитися щодо подальшого освітнього й професійного шляху, розвивати здатність адаптуватися до швидких змін у суспільстві та бути готовими до освоєння нових життєвих ситуацій, прийняття відповідальних рішень.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Мачача Т.С. Проблема формування сутності поняття «проектно-технологічна культура» [Текст] / Т.С. Мачача // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені Драгоманова. Серія № 13: Проблеми трудової і професійної підготовки. – Випуск 6: збірник наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – С. 120-125.

2. Мачача Т.С. Наукові засади формування проектно-технологічної культури учнів у процесі трудового навчання / Т.С. Мачача // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Гол. ред.:

Мартинюк М.Т. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – Ч.3. – С. 59-68.

3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Трудове навчання. 5-9 класи. – К.: – Видавничий дім «Освіта», 2013. – 80 с.

4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2004. – 713 с.

5. Ткаченко І. Г. Трудове виховання старшокласників / І. Г. Ткаченко. – К.: Рад. шк., 1971. – 144 с.

6. Чепіга Я.Ф. Проект української школи // Світло. – 1913. – Кн. IV. – 23с.

7. Шадриков В.Д. Ментальное развитие человека / В.Д. Шадриков. – М.: Аспект Пресс, 2007. – 284 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Мачача Тетяна Святославівна – кандидат педагогічних наук, Інститут педагогіки НАПН України, старший науковий співробітник лабораторії трудової підготовки і політехнічної творчості.

Коло наукових інтересів: шляхи реалізації культуротворчого потенціалу трудового навчання.

УДК 37.091. 3:796

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анастасія МЕЛЬНИК (Кіровоград)

Постановка проблеми. Проблема удосконалення якості підготовки вчителів була і залишається в центрі уваги на всіх етапах розвитку суспільства. Сьогодні, в час перебудови системи освіти, і, зокрема, перебудови напрямків підготовки вчителів дана проблема стала особливо актуальною. Це чітко відображено в основних нормативних документах, які регламентують стратегію розвитку освіти в Україні. Одним із основних чинників ефективної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є достатній рівень мотивація, тобто залучення та зацікавленість студентів до певного виду діяльності.

Реалізація державної політики у сфері освіти дозволить забезпечити перехід до нової гуманітарної моделі фізичної культури і спорту, коли в центрі уваги системи будуть інтереси, потреби та мотиви конкретної особистості, що уможливить значно активізувати процеси її самореалізації, утвердити в громадській думці та суспільній практиці пріоритетність та високу економічну ефективність оздоровчої рухової активності з метою профілактики захворювань та асоціальної поведінки; модернізувати механізми ресурсного забезпечення розвитку фізичної культури і спорту із розв'язанням завдань щодо підготовки кваліфікованих фахівців даної галузі.

Вивчаючи досвід навчального процесу провідних вузів України необхідно зазначити, що рівень знань студентів, відвідування занять та мотивація до навчальної діяльності знижуються з кожним роком навчання в середньому до 12%. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку дієвих методів організації навчального процесу з метою підвищення мотивації до навчальної діяльності.

На нашу думку, формування мотивації студентів до пізнання здійснюється безпосередньо в діяльності, тому виникає необхідність урізноманітнити види навчально-пізнавальної діяльності студентів, поступово ускладнювати завдання, які вони вирішують в процесі цієї діяльності. Важливо, щоб студенти оволодівали не тільки знаннями, а й способами діяльності, поступово опановували більш складними її видами, переходили від репродуктивної до творчої діяльності, від відтворення отриманих знань до самостійного вирішення більш складних пізнавальних завдань, до використання отриманих знань для рішення завдань творчого характеру, які необхідні у подальшій професійній діяльності [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна готовність майбутнього вчителя фізичної культури неможлива без відповідної